

وقفنامه شاه سلطان حسین

را شرح مزجی و بقیه را تحت عنوان (قوله قوله) شرح کرده و آنرا در ۱۰۹۱ پایان داده است.

۳- عون اخوان الصفا علی فهم کتاب الشفا . کاشف اللثام یکبار در شانزده سالگی کتاب الشفاء ابن سینا را تلخیص کرد اما آن سوخت و نابود گردید بار دیگر در بیست و دو سالگی تلخیص و شرح بر شفاء نوشت . این کتاب شامل سه بخش : منطق، الهی، طبیعی است و آنرا در ۱۰۸۴ پایان رسانیده و در دیباجه مبسوطی که بر این کتاب نگاشته از شاه سلیمان صفوی موسوی بهادر خان یاد کرده و کتاب را بدو هدیه نموده است در پایان این وقفنامه نوشته :

و کتب البهاء مستعید بالله سپس مهر بیضی شکل به نقش : (لك البهاء كله) آمده است، این مهر و این لقب از فاضل هندی است و نگارنده این مهر را بایادداشت تملك او در چندین نسخه خطی در کتابخانه مجلس دیده است. پس از آنکه کاشف اللثام جمله ها و عبارتهای این وقفنامه را تلفیق داد، نیریزی خطاط مشهور دربار صفوی آنرا بخط زیبای خود نوشت. میرزا احمد پسر شمس الدین محمد نیریزی در دربار شاه سلطان حسین صفوی میزیست و حق کتابه های گزاف دریافت میداشت و یازده مشهورترین نسخ نویسان ایران است و سلطانی رقم میکرده است قرآنی که شاهنشاهی آریا مهر طبع را بدو آراسته گردانیده اند به خط همین خطاط است . سپهر در تذکره خود وفات او را بسال ۱۱۵۵ ه ذکر کرده است .

این وقفنامه به شماره ۴۱۹۵ فهرست شده در کتابخانه

شاه سلطان حسین پادشاه معروف صفوی در رعایت امور دینی و ظواهر شرع کوشا بود و خود در مدرسه چهار باغ اصفهان حجره ای داشت و هم اکنون اولین حجره ردیف حجره های شمالی این مدرسه را باو نسبت می دهند . از جمله کار های نیک او وقف دهی است بنام (علی آباد) به بهیان که در ذیل این نوشته و وقفنامه آن از نظر خوانندگان میگذرد . شاه سلطان حسین این ده را در نهم ذی قعدة سال ۱۱۲۲ هجری قمری بر اولاد خود باین ترتیب وقف نمود: آنچه از این ده بهره برداری شد پس از وضع مخارج لازم آنرا ده بخش برابر کنند . دو بخش از این ده بخش را برای متولی و ناظر و محصل و امثال آنها و هشت بخش دیگر را از برای اولاد قرار داده است . عبارتها و جمله های این وقفنامه را بهاء الدین محمد بن تاج الدین حسن بن محمد اصفهانی (مقولد ۱۰۶۲ و متوفی ۱۱۳۵ یا ۱۱۳۷) مشهور بکاشف اللثام بهم تلفیق داده است و ی به بیشتر دانشهای روزگار خود آگاه بوده و در آنها تألیف داشته و تاهشتاد اثر بدو نسبت داده اند بهر حال وی با اینکه اصفهانی بوده ولی چون با پدر خود ملاتاجا در جوانی چندی در هند اقامت داشته برخلاف رضای خویش به هندی و فاضل هندی مشهور شده است . از آثار او است:

۱- کشف اللثام که شرح بر قواعد الاحکام علامه حلّی است و از آن رو بکاشف اللثام اشتهاار یافته است .

۲- المناهج السویه که شرح است بر کتاب طهارت روضة البهية (شرح شهید ثانی بر لمعه شهید اول) که در آن خطبه

مجلس شورایی موجود است و مشخصات آن چنین است : این نسخه دارای یازده برگ است که هشت صفحه آن نوشته شده. در برگ نخستین تملک سید عبدالعظیم حسینی لنجانی و نیز از تذکره دولت‌شاه درباره نسب امیر تیمور یادداشتی نوشته شده در گوشه بر گهای آن این سه مهر زده شده است :

۱- مهر بیضی شکل به نقش : **لااله الاالله الملك الحق المبين - فتح علی - ۱۱۲۲** و همین فتحعلی است که گوا و وقفنامه واقع شده و نام او در پایان وقفنامه آمده است و گویا او ایشیک آقاسی باشی دربار شاه سلطان حسین بود.

۲- مهر بیضی شکل دیگری به نقش : **(نصر من الله وفتح - قریب سید مر قزی الحسینی ۱۱۱۸)**.

۳- مهر چهار گوش به نقش : **(المتوکل علی الله الغنی عبده محمد باقر بن سید حسن الحسینی ۱۱۰۶)**. در دومین برگ نسخه یکی از مالکان نسخه بنام لطفعلی این یادداشت را دارد :

هذا العلق النفیس مमार زقنی الله تملکة والله الغنی العبدالی لطف ربه العلی لطفعلی بن محمد المدعو - بکاظم التبریزی علیه الرحمة تحریر اشهر رجب المرجب سنه ۱۲۳۹. در چند مکان تصدیق خط احمد تبریزی شده است، در پایان وقفنامه مهر چهار گوش سرلوح دارشاه سلطان حسین با این نقش آمده است : **(بسم الله الرحمن الرحيم كلب آستان امیر المؤمنین سلطان حسین ۱۱۲۵)**. برای آگاهی بیشتر رجوع شود به :

الذریعه ج ۱۴-۲۳ تاریخ برگزیدگان و وعده‌های از مشاهیر ایران و عرب ص ۴۶۵ پیدایش خط و خطاطان ص ۱۳۴ فهرست مجلس ج ۴-۹۷ و ج ۵-۴۱۷ تذکره الملوك فصل ۴ از باب ۲ ص ۸-۹. تذکره سپهر صاحب ناسخ التواریخ.

و اینک متن وقفنامه

هو الواقف علی الضمائر

بسم الله الرحمن الرحيم و به ثقتی و علیه اعتمادی .

بعد التحمید و التصلیه باعث بر تطبیق این کلمات شرعیة المبدأ و المآب آنست که بندگان ثریا مکان عالمیان مآب مقدس القاب شاهنشاه دین پناه ظل المؤمنین منصور من عند الله در این اوان سعادت توأمان قر به الی الله و طلباً لمرضاته و قف صحیح شرعی و حبس مؤبد دینی فرمودند تمامی مزرعه معینه معلومه دایره موسومه به مزرعه (ایزدخواست) واقع در قصبه بهبهان کوه کیلویه را که در اینوقت مسمی به (علی آباد) شده با کافه

هو الواقف علی الضمائر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد التحمید و التصلیه باعث بر تطبیق این کلمات شرعیة المبدأ

و المآب آنست که بندگان ثریا مکان عالمیان مآب مقدس القاب

شاهنشاه دین پناه ظل المؤمنین منصور من عند الله در این اوان

سعادت توأمان قر به الی الله و طلباً لمرضاته و قف صحیح شرعی و

حبس مؤبد دینی فرمودند تمامی مزرعه معینه معلومه دایره موسومه

به مزرعه (ایزدخواست) واقع در قصبه بهبهان کوه کیلویه را که در اینوقت

ملیحات و منضمات اسلامیة از اراضی و صحاری و مجاری و قنوات و دهکده حصار و قلاع و اعیانات و مراتع و مرایش و سایر مایتعلق وینسب بها قدیماً و جدیداً که در اینوقت به نحو ملی و به نهج شرعی و طریق عقد ناقل دینی بسر کار عظمت آثار نواب کامکار اقدس منتقل شده بود بر این نهج که آنچه به هر جهت و به هر علت از فیض حضرت رسول رب العالمین و میامن الطاف و شفقت او بهر رسد اولاً بعد از وضع آنچه ضرور باشد در آبادی محل مزبور و تنقیه قنوات و مصالح الاملاک و بذر ضروری به جهت سال آینده و آنچه سبب بقای عین و تنمیه و توفیر و تکثیر حاصل آن بوده باشد و وضع مال و جهات مقرری اگر دیگری تبرع بامور مزبوره کلا او بعضاً تنعاید تتمه را باعشار متساوی الاجزاء منظور و یک نصف آن یک عشر را متولی شرعی در هر عسری از اعصار بحق التولیه خود تصرف و نصف دیگر را در وجه وزیر امینی که در علم حساب و سیاق ماهر بوده باشد تعیین که سال بسال به محاسبه رعایای محل

بخوی کرد در جای شریفی شده وقف

کردم و بنصرف وقف دادم و بالفعل

بدین بدین شیوه است

کتاب علی

محمد موسوی

وهكذا ما تناسلوا وتعاقبوا نسلا بعد نسل وعقباً بعد عقب بشرط تقدم بطن اعلی بر بطن اسفل بالسویه دون المزیة قسمت نمایند و مادام در هر بطنی از بطون هر یک از اولاد که ولد بوده باشد ولد را نصیبی نخواهد بود و اگر احدی از اولاد بجنات عدن بخرامد و آنرا اولادی نبوده باشد حصه او را باخوه و اخوات او بالمساوات ایصال و با عدم اخوه و اخوات با اولاد کرام ایشان از ذکور و انات بدستور و بافقدان اولاد و اولاد اولاد اخوه و اخوات میانه اعمام و عمات که از اولاد واقف ابدال الله سلطنته بوده باشند بطریق مسطور که در هر طبقه از طبقات والد بر اولاد خودش مقدم است قسمت و بایشان عاید سازند و اگر الیاذ بالله اولاد واقف ابدال الله دولته الی انقراض عالم منقرض شوند هشت عشر بقیه را فیما بین مستحقین سادات عظام کرام منتسبین بسیده معسومه زکیه صدیقه کریمه مظلومه حبیبه (سیده النساء فاطمة الزهراء صلوات الله و سلامه علیها و علی ایها و بعلمها و اولادهما الی یوم الدین) باین نحو تقسیم نمایند که هر سال هر نفری را از پنچ تومان زیادتر و از سه تومان کمتر ندهند و تعیین مقدار بین المبلتین هر یک منوط برای رزین متولی شرعی است که علی قدر استحقاقهم ایصال و اگر قلبلی باقی ماند مختارند که علاوه بعضی از جماعت مذکوره یا بدیگری از سادات مستحق و پریشان رسانند و تولیت وقف مزبور را تفویض نمودند.

به نفس انفس و ذات مقدس خود مادامت الارض معموره به فیض عدله و احسانه و بعد از خود بهر کس که سلطان عصر و پادشاه ممالک فی سبحة الممالک ایران باشد و هر گاه سلطنت باحدی از اولاد عظام توابع عالمیان مآب واقف موفق ادام سلطنته الی یوم القیام استقرار یابد حق التولیه اضافه حصه او خواهند بود و نظارت وقف مزبور را بهر کس که منصب ایشیک آقاسی باشی گری حرم محترم جلوسرافراز بوده باشد مفوض فرمودند. و اگر در حینی از احوالیان منصب مزبور بکسی مفوض نشده باشد هر کس که بامر مزبور مباشر باشد با مفوض خواهد بود تا وقتی که آنرا منصب بالاصاله مرجوع شود و بعد از آن با مفوض خواهد بود و خدمت تحصیل بدستور متن باریش سفید حرم اصفهان است و شرط شرعی فرمودند که مزرعه مزبوره را نخزند و نفرروشند و نه بخشند و رهن نه نمایند و به میراث نه برند و تغییر و تبدیل ندهند و اعیانات در محل مزبور که باعث تصرف جمعی شود همچنین غرس اشجار و احداث آنها را و سایر آنچه باعث این شود که بعضی دست تصرف در آورند نمایند و با جاره طویله و مطلقاً با رباب دولت با جاره ندهند.

بومر رسیده اگر ضرور باشد هر ساله خود در وقت حصاد محصولات حاضر و در هر باب نهایت اهتمام نموده سر رشته منقحه قلمی نماید و یک نصف از عشر دیگر را بصیغه حق النظاره در وجه ناظر آتی ذکره مقرر و ناظر مزبور بامر نظارت انبان و آنچه به او مفوض است از اطلاع بر ضبط حاصل و تنسیق محل و سعی و اهتمام زارعین و ایصال به مصارف مقرر و وقف و اطلاع بر سر رشته و زیر و تشخیص محاسباتی که قلمی شود مطلع بوده نهایت اهتمام نماید و نصف بقیه را در وجه محصلی مقرر دارد که سعی در باب نقد نمودن حاصل محل مزبور بوده محصلی و تأکید نماید وزیر و ناظر مزبورین را در ابواب مزبوره و اهتمامی که در هر باب ضرور باشد بعمل آورد و هشت عشر بقیه را میانه اولاد امجاد ذکور و انات نواب کامیاب سپهر رکاب اقدس واقف موفق ادام الله ظلالة علی مفارق العالمین بالسویه دون المزیة یعنی هر یک را بر آسه و انفراد مقدم بر اولاد او داشته و بعد از هر یک از اولاد حصه او را بدستور میانه اولاد او ذکوراً و اناناً.

و کذا شرط فرمودند که مادام خود متولی باشند ابدالله
 دو هفته الی یوم التناوب، یک نصف عشر حق التولیه را در هر یک از وجوه
 بر که مناسب دانند صرف نمایند و مزرعه مزرعه را از بد ملکیت
 خود اخراج و بتصرف وقف دادند و الحال بد مبارک ایشان بد
 تولیت است و مال و جهات مزرعه را بدستور متن بسپورغال ابدی
 موقوف علیهم مقرر فرمودند و سینه شرعیه بروفق شریعت مقدسه
 جاری ساختند و اختلاف این وقف با اصل متن بمجرد این است
 که در متن حق السمی وزیر پیش از بد و سایر ضروریات وضع شده
 که نسبت بحق التولیه و حق النظاره و حق السمی محصل بیشتر

خواهد بود و در این وقف حق السمی وزیر بعد از وضع بذو ضروریات
 است که با حق التولیه و حق النظاره و حق السمی محصل مساوی
 است و زیادی و کمی ندارد و فتن بدله بعد ماسمه فانیها اسمه
 علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم. و کان ذلک الوقف
 فی تاسع شهر ذی القعدة الحرام من شهر سنه سبع و عشرين
 و مائة بعد الالف من الهجرة المبارکة علی مهاجرها و آله
 الف الالف سلام و صلوات و ثناء و تحية، هو
 بنحویکه در حاشیه قلمی شد وقف کردم و به تصرف وقف
 دادم و بالفعل بدمن بدتولیت است.

کلب علی حسین موسوی مهر
 هو الله تالی شأنه

بفرمان قضا حریان قدر تو امان بندگان تریا مکان خدیو
 جهان و قبله عالمیان که جان همگی غلامان فدای غبار قدم
 همایونش باد بنده خاس و بنده زاده با اخلاص آستان خلافت
 نشان فتح علی بر مضامین بلاغت آئین این کتاب مستطاب شاهد
 گردید.

بعد فقه الحاشیه لاصل مماشیه
 و کتب البهائیه مستعیداً بالله من الغاشیه

و علوم انسانی و مطالعا و بعد فقه الحاشیه لاصل مماشیه و کتب البهائیه
 مستعیداً بالله من الغاشیه.

مهر (لك البهائ کله)

هو الله تالی شأنه
 بفرمان قضا حریان قدر تو امان بندگان تریا مکان خدیو
 جهان و قبله عالمیان که جان همگی غلامان فدای غبار قدم
 همایونش باد بنده خاس و بنده زاده با اخلاص آستان خلافت
 نشان فتح علی بر مضامین بلاغت آئین این کتاب مستطاب شاهد
 گردید.

رتال جامع علوم انسانی